

Naturstigen på Rautiorovas norra topp

Tänk dig tillbaka till Gustav Wasas sista regeringsår, 1560. Böj dig ner och iakttä din omgivning. Där ser du en spirande granplanta framför dina fötter. Susa sedan fram i tidens rum till denna dag, och betrakta några av de gamla döende jättarna. Vridna och sargade av tidens tand, kämpande en ojämn kamp mot de vedsvampar som sakta förvandlar innandömet till mull. Strax bredvid, ligger de ännu synbara resterna av en sedan länge fallen kämpe. Kanske har den redan legat här i 200 år. Detta är tidsperspektivet för den skog du strax ska vandra in i. Här har tiden haft sin gilla gång och du finner spår från medeltiden. De granplantor du ser idag, kommer fortfarande år 2500 att ha betydelse i kretsloppet, både som näringskälla och livsrum till allehanda organismer.

Den här vandringen tar sin början längst i söder, vid den övre parkeringen ([1834087:7429892](tel:18340877429892)), mittemellan södra och norra toppen av Rautiorova. Du hittar enkelt starten av Naturstigen via en bro ([1834057:7429943](tel:18340577429943)) över diket. Följ sedan stigen som märkts med röd-orangea markeringar på träden. När du vandrat ungefär hundra meter, kommer du fram till ett vägval. Oavsett åt vilket håll du går, har du cirka 1,2 km till ekoparksbänken. Där har du en milsvid utsikt och kan äta din matsäck vid eldstaden. Hela rundan är ca 2,5 km, vilket tar ungefär 1 timme i maklig takt.

Stanna till lite när du kommer till vägvalet ([1834112:7430004](tel:18341127430004)). Titta om du kan få syn på några vita fruktkroppar, så kallade tickor. Här kan du nämligen finna den fridlysta svampen doftticka, som ibland växer på sälgstammarna. Du får gå runt och titta noga, för de största sitter rätt så högt upp. Ge inte upp om du inte får syn på dem, för du kan förmodligen hitta lågt belägna tickor på någon annan sälj i närheten. När du väl hittar en, lägg näsan invid och avnjut den angenäma men säregna doften. Förr användes dofttickan i linneskåp och även, enligt sägnen, i friarens fickor för att sprida väldoft när han hälsade på hos sin käresta. Idag är de sällsynta och därför fridlysta. Hittar du en så ska du lämna kvar den så att fler kan se dem även fortsättningsvis.

Doftticka

Vi föreslår att du nu fortsätter åt vänster, innan du gör nästa stopp om cirka 500 meter. Under din vandring dit går stigen mestadels över frisk mark och du befinner dig i en mycket gammal granskog. Här är de flesta träden runt 200 år. Dessa granar började växa upp efter den stora branden som härjade här för över 200 år sedan. Vissa granar i de fuktigare partierna, klarade sig dock undan de glödgheta lågorna och är betydligt äldre. Den äldsta dokumenterade granen här på berget, som man hittade år 2007 under inventeringen, hade 368 årsringar i brösthöjd. Det visar att den började växa för ungefär 400 år sedan. Granen är annars känslig för skogsbränder. Den överlever i motsats till tallen oftast inte, såvida de inte står på riktigt fuktiga marker. Titta dig omkring, ser du fler trädslag än gran? Saken är den, att denna skog är speciell, eftersom det finns överraskande mycket lövträd. Här i ekoparken finns många gamla grova säljar, björkar, aspar och rönnar, men däremot nästan ingen tall. Det stora lövträdslaget gör att många fler djur och växtarter trivs här.

Sälj ([1834018:7430066](tel:18340187430066))

Nu har du kommit fram till nästa vägval (1833742:7430277). Rakt fram fortsätter stigen mot ekoparksbänken och till vänster tar den spångade stigen dig först över ett sumpigt område, innan den till slut leder fram till bilvägen och trevägskorsningen. Om du nöjer dig med det du redan sett av ekoparken, ska du ta den spångade stigen åt vänster. Längs den stigen, över det sumpiga området, hittar man de äldsta granarna som är betydligt äldre än de granar du finner längs naturstigens andra delar. När du vandrat genom sumpskogen och når vägen, tar du vänster igen och promenerar tills du når bilen.

Levande död ved

Om du vill uppleva mer av detta blöta, mycket fuktiga område, så kan du kliva av från spången och leta dig norrut, utanför den uppmärkta och spångade stigen. Stanna till då och då och lyssna på det porlande vattnet. Titta också på alla de omkullfallna träden. Där kryllar det av liv. Dessa omkullfallna träd, så kallade lågor, är rötade (ruttnande) inifrån och ut. Tickorna (fruktkropparna) avslöjar vilka svampar som är aktiva nedbrytare. Bland svamparna finns en slags successionsordning, ett slags nedbrytningsförlopp. Det innebär att svamparna angriper trädet vid olika stadier av trädets förruttelse, eller i det döda eller döende trädets livscykel. I brukade skogar hinner aldrig träden bli så gamla att de mest krävande svamparna, de som gillar att leva på de riktigt rötade träden, kan finna livsrum och leva. Många hotade arter, de som det finns väldigt få av och som därför kallas "rödlistade arter", har i denna ursprungliga skog en fristad. Här kan du med ett tränat öga hitta ovanliga arter, som exempelvis den lätt igenkännbara rosentickan. Det är den enda tickan som har ett rosa porlager. Om du hittar rosentickan eller andra tickor så lämna kvar fruktkropparna så att fler besökare också kan få se dem.

Rosenticka

Vare sig du valde att göra avstickare till vänster, för att följa spången fram och tillbaka till grusvägen, eller fortsatte direkt rakt fram, ska du nu följa den uppmärkta stigen norrut. Titta noga på ledmarkeringarna längs stigen, så kanske du hittar ett träd (1833754:7430373) med klösmärken.

Hösten 2008, strax före invigningen av Ekopark Rautiorova, hade björnen varit här och undersökt den stig som då höll på att iordningställas. På ett av träden ser man de tydliga märkena från björnens klor rakt över ledmarkeringen, vilket är ett tydligt bevis på att det finns björnar i området. Förutom björnar så har även lodjur en fast förekomst i ekoparken. Däremot är varg och järv bara på besök tillfälligt i området. Under vintern kan man med tur hitta både varg-, järv- och lospår, fast inte björnsår eftersom björnen just då ligger och sover som bäst i sitt ide.

Lavskrika

Är du fågelintresserad ska du hålla noggrann uppsikt. I urskogar som denna får sällsynta fåglar, som är beroende av att det finns gamla grova och döda träd, chansen att leva

och häcka. Hör du ett hamrande ljud, så kanske det är den tretåiga hackspetten som letar efter insekter i något av träden. En annan fågel som du bör kunna se är lavskrikan. Lavskrikan lever året om i sitt revir utan att flytta, så är man bara lite lagom högljudd så brukar man få syn på den. Om du har tid och ger dig till tåls, då kan du med lite tur få den att ta en brödbit direkt från din hand.

Asplöv (1833758:7430514)

Hör du det prasslande ljudet? Det är asparnas löv som darrar i vinden. Aspens bladskåft är platta, vilket gör att löven darrar extra lätt i vinden. Aspen kallas ibland för

Norrlands ek, eftersom den liksom eken har en mängd organismer som bara kan leva på just det trädet. Flera hundra arter är faktiskt beroende av aspen för sin överlevnad. Aspen är också ett träd som gynnas av skogsbränder. Det är ett så kallat pionjärträd, vilket betyder att det är ett av de första trädslagen som etablerar sig och växer upp efter en skogsbrand. Det har gjort att det framförallt på bergets östra sida (andra sidan av berget) finns gott om just asp.

Tredje vägvalet, (1833863:7430815) inträffar ungefär 100 meter före du är framme vid ekoparksbänken. Tar du till vänster, fortsätter stigen norrut över bergen Taka- och Etu-Aapua ända fram till byn Aapua. Det blir en vandring genom halva ekoparken. Är du törstig, så kan du besöka den naturliga kalkkällan som du hittar utmed den stigen. Där kan du hämta friskt, kallt vatten att dricka direkt eller förädla till kaffe.

Går du istället rakt fram, kommer du att komma till ekoparksbänken. Där kan du äta din matsäck och njuta av en värmande brasa. När du gör upp eld, kom ihåg att du endast får plocka lösa grenar och pinnar från marken. Större omkullfallna träd, utgör levande död ved som är reserverad för andra organismer som behöver den bättre än du.

När du väl kommit fram till stenbänken, så kan du se att den är placerad på ett område med berghällar trots att vi är högt

Kalkkälla
(1833858:
7430842)

Ekoparksbänken (1833958: 7430859)

över den högsta kustlinjen. Under den senaste istiden fanns här troligen en stor sjö av smältvatten, som fortfarande var omgiven av osmält inlandsis. Vågorna i sjön, samt det strömmande smältvattnet från isen, spolade bort sand och grus från bergsslutningarna och lämnade kvar kala berg-hällar och stora stenblock. Dessa blankspolade klipphöllar, kan även ses på Taka-Aapua och andra berg i närområdet. På de magra klipphöllarna växer det tall. Här har tallen klarat sig, eftersom granen inte kan konkurrera ut den på dessa magra marker. Du kan också se brända tallhögstubbar, vilket visar att det brunnit i just detta område. Från stenbänken, som är ett minne från invigningen och symboliserar vila, omtanke och varaktighet, har du en fin utsikt norrut över skog och myr. Ta fram kikaren. Då kan du se det gamla brandbevakningstornet på Taka Aapua.

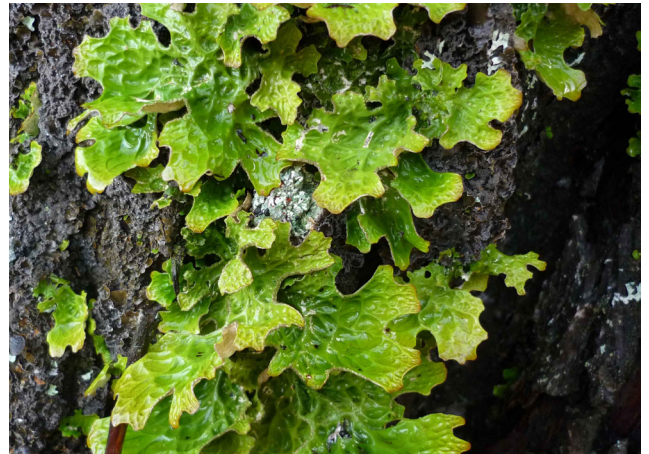
Mätt och belåten efter fikapausen, kan du fortsätta din vandring längs stigen vidare över berget Rautiorovas ena topp. Först kommer du in i ett område med mycket asp (1834020:7430800). Alla dessa aspar är förmodligen syskon och genetiskt lika. Aspen förökar sig nämligen genom rotskott och bildar därför ofta små syskonklumpar. Högre upp på berget är skogen formad av hårt väder. I

Höjdlägesskog (1834200: 7430370)

dessa så kallade höjdlägesskogar, hittar du vindpinade lågvuxna träd, som ofta har konstiga avbrutna toppar. Toppbrotten bildas när trädets topp bryts av, då den inte orkar bära snöns tyngd. I dessa högt belägna och utsatta skogar är det glest mellan träden, vilket gör att det nästan känns som att vandra i en park.

När du lämnat Rautiorovas topp och återigen går nerför, ska du titta på sälgarna. Där kan du hitta den rödlistade lunglaven. Lunglaven påminner om huden på en padda till utseendet, men den har fått sitt namn eftersom den sägs likna insidan av en lunga. Här finns också rosentickan på en granlåga nära stigen (1834336:7430015).

Lunglav (1834353:7430019)

Snart är du åter tillbaka vid bilen efter en upplevelserik vandring. Visst är vår vackra svenska natur fantastisk! Som du säkert redan har förstått, så är ingen skog den andra lik. En gammal naturskog skiftar ständigt utseende allt efter du färdas. Här lever ett oändligt antal små och stora organismer. De skapar livsrum åt andra, som skapar livsrum åt andra och så vidare. Till slut har en komplicerad näringsväv bildats. Likaså är alla förloppen i naturen inbakade i ett lika fascinerande kretslopp. Överallt finns nya spännande saker att upptäcka för den nyfikna. Urgamla granar, sälgar, björkar och kanske ett och annat troll...

Det här faktabladet beskriver lite av vad du kan se och uppleva om du följer naturstigen runt Rautiorovas norra topp. Mer information om ekoparken hittar du på www.sveaskog.se/ekopark och i foldern om Rautiorova.

Välkommen åter!

SVEASKOG

Sveaskog i samarbete med Rolf Lahti,
Arctic Circle Experience, www.arcticexperience.se
Foto: Rolf Lahti